Mimarlık ve Yaşam Dergisi
Journal of Architecture and Life
10(3), Aralık Sayısı, 2025, (503-529)
ISSN: 2564-6109
DOI: 10.26835/my.1619982

Araştırma Makalesi

Müstakil Konut Sitelerinde Mekânsal Hiyerarşi ve Sınırlar Üzerine Bir Değerlendirme

İrem Zülal KARABİNA[1]*, Beyza Nur AZMANOĞLU[2], Tülay ZORLU[3]

Öz

Bu çalışmada, konutlarda özel, yarı özel, yarı kamusal ve kamusal alan hiyerarşisini tanımlayan sınır elemanlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. İnsanlar, temel gereksinimlerini karşılamak adına mekânlara ve bu mekânlarda belirgin sınırlara ihtiyaç duyarlar. Bu sınırlar, yaşam alanlarını düzenleyerek bireylerin mahremiyet, güvenlik, egemenlik alanı ve kişiselleştirme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya hizmet eder. Özellikle güvenlik ve mahremiyet gereksinimleri, konut sınırlarının belirginleşmesinde etkili olmaktadır. Konutlar, bireylerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlayan fiziksel sınırları sunmanın yanı sıra kişisel alan ve mahremiyetin korunmasını da sağlar. Ayrıca, bireyler yaşam alanlarını özelleştirerek kendilerini ifade etme ve bağ kurma ihtiyaçlarını karşılarlar. Bu bağlamda, geleneksel konut yapılarında sınır elemanlarının temel ihtiyaçları karşılama düzeyi ile günümüz müstakil konutlarında bu sınırların sağladığı sosyal etkileşim ve doğayla bütünleşme olanakları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Alan çalışması kapsamında, geleneksel konutların bireysel mahremiyet ve güvenlik odaklı mekânsal anlayışı, günümüz müstakil konut sitelerinin sosyal etkileşim ve doğayla bütünleşmeyi ön plana çıkaran yapılarıyla karşılaştırılmıştır. Çalışma sonuçları, farklı toplumsal, kültürel ve mekânsal ihtiyaçların, konut sınır elemanlarının tasarımında belirleyici olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda, farklı dönemlere ait konutlarda sınır elemanlarının kullanım amaçları ve öncelikleri arasındaki dönüşüm ortaya konmuştur. Bu değerlendirmeler, konut tasarımında sınır elemanlarının rolünü ve etkisini anlamak adına önemli bir perspektif sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sınır, Bahçe sınır elemanları, Müstakil konut, Egemenlik alanı

An Evaluation on Spatial Hierarchy and Boundaries in Detached Housing Estates

Abstract

This study aims to examine the boundary elements that define the hierarchy of private, semi-private, semi-public, and public spaces in housing. Humans require spaces and clear boundaries within these spaces to meet their fundamental needs. These boundaries regulate living environments and serve to fulfill essential needs such as privacy, security, territoriality, and personalization. Specifically, the requirements for security and privacy play a critical role in defining housing boundaries. Houses not only provide physical boundaries that ensure a sense of safety but also protect personal space and privacy. Additionally, individuals customize their living environments to satisfy

[1] Karadeniz Teknik Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü, Trabzon, Türkiye (ORCID NO: 0009-0000-6632-7610)
*İlgili Yazar/Corresponding author: irmkrbna@gmail.com
[2] Karadeniz Teknik Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü, Trabzon, Türkiye (ORCID NO: 0009-0004-9165-5674)
[3] Karadeniz Teknik Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü, Trabzon, Türkiye (ORCID NO: 0000-0001-5096-7146)

Gönderim Tarihi / Received Date: 14.01.2025
Kabul Tarihi / Accepted Date: 30.09.2025

their need for self-expression and connection. In this context, the study compares the capacity of boundary elements in traditional houses to meet fundamental needs with the opportunities for social interaction and integration with nature offered by contemporary detached housing estates. The fieldwork contrasts the spatial focus on individual privacy and security in traditional houses with the emphasis on social interaction and integration with nature in contemporary detached housing estates. The findings reveal that diverse social, cultural, and spatial needs play a decisive role in the design of housing boundary elements. In this context, the study reveals the transformation in the purposes and priorities of boundary elements used in residential architecture from different periods. These evaluations provide valuable insights into the role and impact of boundary elements in housing design.

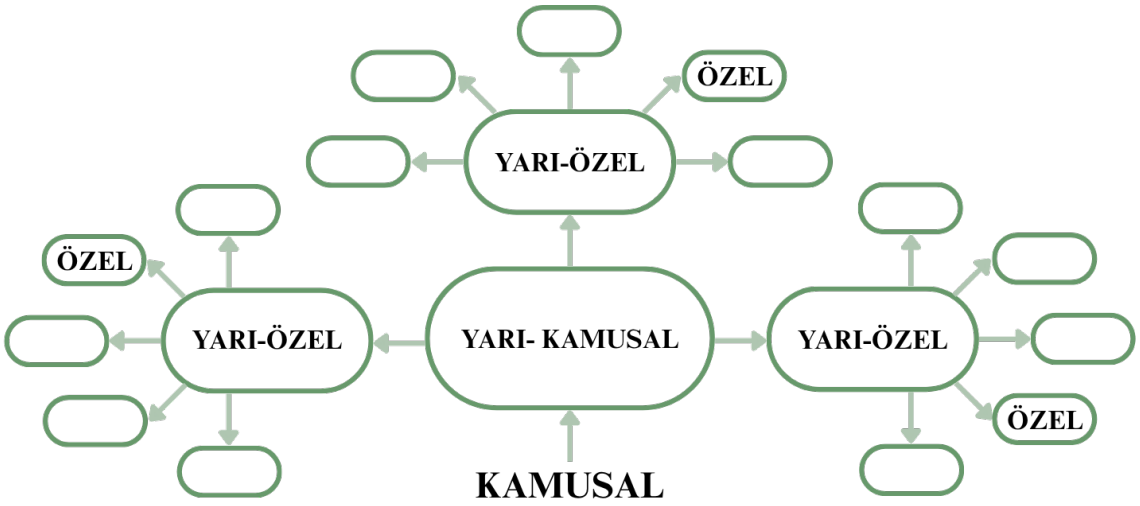
Keywords: Boundary, Garden boundary elements, Detached housing, Territoriality

1. Giriş

Konutlar, bireylerin kişisel yaşam alanlarını belirleme, koruma ve ifade etme süreçlerinde egemenlik alanlarını tanımladıkları kilit mekânlardır. Konut ve yakın çevresindeki mekânsal hiyerarşi ile ilişkili olarak tanımlanan bölgeler, bireylerin veya grupların savunduğu ve ait hissettiği güvenli alanlardır. Newman, konut alanlarında güvenliğin sağlanabilmesinde özel mekândan kamusal mekâna geçişteki mekânsal hiyerarşinin iyi kurgulanmış olmasının önemine vurgu yapmaktadır (Lang, 1987a; Altman ve Chemers, 1984). Mekânsal hiyerarşide, mekânları ayıran en önemli unsurlar, mülkiyet ve alana tanımlanan erişilebilirliktir (Ünlü Öztürk ve Zorlu, 2019). Bu bağlamda, mekânda oluşturulan sınırların özellikleri erişimi belirlerken aynı zamanda mülkiyeti/hak sahipliğini de tanımlar. Özetle, mülkün erişilebilirliği ve sınır elemanları ile ilişkili olarak konut alanlarındaki mekânlar hiyerarşik olarak tanımlanabilir.

Konut yerleşmelerinde özel, yarı özel, yarı kamusal ve kamusal alanları belirleyen sınır elemanları, iç-dış, açık-kapalı, kamusal-özel gibi karşıtlıkları ifade eden unsurları içermekte olup, bu elemanlar egemenlik alanını tanımlarken hem fiziksel hem de sembolik sınırlar oluşturmaktadır. Çalışmada incelenen bu özel, yarı özel, yarı kamusal ve kamusal alan kavramları, kullanıcıların mekânsal deneyimlerini belirleyen önemli sınır elemanları olarak ele alınmaktadır.

Kamusal alanlar ve kullanıcıların mülkiyeti ve kontrolü altında bulunan özel alanlar, birbirlerinden keskin hatlarla ayrılmazlar. Aksine, yarı özel alan ve yarı kamusal alan kullanımlarını içeren geçiş bölgeleri ile birbirlerine bağlanırlar (Newman, 1996) (Şekil 1). Özel alanlar, bireysel gereksinimlerin karşılandığı, kullanıcının mutlak denetiminde olan ve yüksek düzeyde mahremiyet ile savunma işlevi barındıran mekânlardır (Lang, 1987a; Erdönmez ve Akı, 2005). Bu tür alanlar, bireyin egemenlik alanlarının merkezini oluşturan, yüksek derecede kişiselleştirilmiş mekânlar olarak değerlendirilebilir. Yarı özel alanlar ise bireysel mülkiyet kapsamında yer almakla birlikte, sınırlı ölçüde sosyal etkileşime olanak tanıyan ve kullanıcı tarafından erişim kontrolünün sürdürüldüğü alanlardır (Lang, 1987a). Yarı kamusal alanlar, belirli konut gruplarına hizmet etmek üzere tasarlanmış, kullanıcıların dolaylı olarak sahiplik duygusu taşıdığı, ancak fiziksel sınırlarla tümüyle ayrışmamış ortak kullanım alanlarıdır. Bu alanlarda mülkiyet hissi ve erişim sınırlılığı, yarı özel alanlara kıyasla daha düşüktür (Lang, 1987a; Cihan ve Erdönmez Dinçer, 2018, s. 105). Kamusal alanlar ise herkesin erişimine açık olan, bireyler arası tesadüfi karşılaşmalara ve gözleme olanak tanıyan, toplumsal etkileşimin kamusal düzlemde gerçekleştiği mekânlardır. Bu alanlar, temel toplumsal normlara uyulması koşuluyla tüm bireylerin kullanımına açıktır (Sınmaz, 2018, s. 33; Cihan ve Erdönmez Dinçer, 2018, s. 105).

Şekil 1. Hiyerarşik Biçimde Organize Edilmiş Mekân Örüntüsü
(Newman (1974) temel alınarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

Yarı özel ve yarı kamusal alanlar arasındaki temel fark, kullanıcının kontrol düzeyidir. Yarı özel alanlar bireyin kişisel denetiminde iken, yarı kamusal alanlar kolektif kullanıma açık ve paylaşımı esas alan mekânlardır. Sınır elemanları aracılığıyla tanımlanan egemenlik alanları; bireylerin, toplulukların veya devletlerin sahip oldukları alanları ifade eder. Sınır elemanları ile belirlenen bu alanlar aynı zamanda bu alanın içindeki ilişkileri de tanımlar.

Konutların cephe karakteristiği ve varsa açık-yarı açık alanlarını belirleyen ögeler, konutu kamusal ve yarı kamusal alanlardan ayırarak özel ve yarı özel alanların tanımlanmasını sağlayan sınır elemanları olarak değerlendirilir. Bu sınır elemanlarının boyutları, malzemesi, doluluk-boşluk oranları ile fiziksel ve görsel erişim imkânı tanıyıp tanımamasına bağlı olarak çeşitlenir. Sınır ögeleri, mahremiyeti sağlamanın yanı sıra konutun çevresini şekillendirerek kullanıcıların dış mekânı kendi ihtiyaçları ve tercihleri doğrultusunda özelleştirmesine olanak tanır.

Bu çalışmanın amacı, Trabzon ili örnekleminde müstakil konut sitelerinde kullanılan sınır elemanlarını inceleyerek, geleneksel konutlarla karşılaştırmak suretiyle, konutlarda özel, yarı özel, yarı kamusal ve kamusal alanların nasıl tanımlandığını ortaya koymaktır. Alan çalışması, konutlarda kullanılan sınır elemanlarının fiziksel özelliklerini, işlevlerini ve kullanıcılar üzerindeki etkilerini incelemeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, konutların açık ve yarı açık alanlarını kamusal alanlardan ayıran sınır elemanlarının türleri ve nitelikleri analiz edilerek, geleneksel ve günümüz müstakil konut anlayışları arasındaki farklar da ele alınmaktadır. Çalışmanın kapsamı, müstakil konutların sınır elemanlarının toplumsal, kültürel ve çevresel bağlamlar doğrultusunda nasıl şekillendiğini anlamak üzerine yoğunlaşmaktadır. Çalışmada öncelikle sınır, mahremiyet ve egemenlik alanı gibi temel kavramlar kuramsal çerçevede ele alınmış, bu kavramların konut ölçeğinde nasıl biçimlendiği literatür ışığında tartışılmıştır. Ardından, Trabzon ilindeki geleneksel konutlar ile günümüz müstakil konut siteleri, özel, yarı özel, yarı kamusal ve kamusal alan hiyerarşisi çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu kapsamda, her konut sitesi ayrı başlıklar altında değerlendirilmiş; sınır elemanlarının türleri, yerleşim biçimleri, geçirgenlik düzeyleri ve erişim olanakları, yöntem bölümünde belirlenen analiz parametreleri doğrultusunda çözümlenmiştir. Alan verilerinin yorumlanması sürecinde, konutlarda kullanılan sınır elemanlarının mekânsal organizasyona ve sosyal etkileşime olan etkileri çok yönlü biçimde ele alınmıştır. Böylelikle, farklı dönemlere ait konut

dokularında sınırların nasıl tanımlandığına, hangi mekânsal stratejilerle kurulduğuna ve bu sınırların ne tür toplumsal işlevler üstlendiğine dair bütüncül bir değerlendirme yapılmıştır.

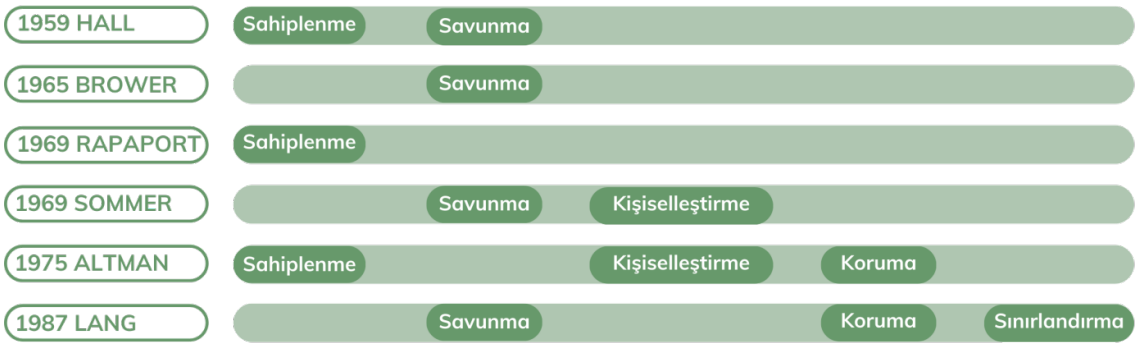
2. Sınır- Mekân- Davranış

Mimari mekânı tanımlayan sınırlar, o mekânın içine neyin alınacağını ve neyin dışarıda bırakılacağını belirlemektedir. Bu sınırların belirlenmesindeki kararlar, egemenlik kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Bu çalışmada sınır kavramı, yalnızca fiziksel ayrım değil, aynı zamanda bireylerin mekânı sahiplenme, koruma ve şekillendirme biçimlerini anlamaya yönelik daha geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Bu nedenle, kavramın açıklanmasında çevre psikolojisi ve mimarlık alanında öne çıkan yardımcı tanımlamalara başvurulmuştur. Literatürde egemenlik alanı, mahremiyet ve kişisel alan gibi kavramlar, sınırın işlevsel boyutlarını açıklamada önemli teorik araçlar sunar. Özellikle çevre psikolojisi bağlamında çalışan Altman (1975), Sommer (1969), Hall (1959), Rapoport (1969) gibi araştırmacıların çalışmaları; bireylerin çevreleriyle kurduğu ilişkiyi ve mekânsal kontrol biçimlerini anlamak açısından önemli katkılar sunmuştur. Bu araştırmacıların görüşleri doğrultusunda, Şekil 2'de sınır davranışını açıklamada öne çıkan temel kavramlar derlenmiştir. İsimlerin seçiminde, literatürde kabul görmüş, sıkça referans verilen ve mekânsal kontrol kavramlarını davranışsal ve çevresel açılardan ele alan yaklaşımlar sunmaları etkili olmuştur.

Habraken (1998, ss. 125–140)'e göre, yerleşme davranışının temelinde bir alanın içeriğini belirleme ve onu ayırma çabası yatar, bu süreç egemenlik kurma pratiğiyle doğrudan ilişkilidir. Bir alanın kimin kontrolünde olduğu, nasıl değiştirileceği ve dışa nasıl açılacağı gibi sorular, sınır oluşumunda belirleyici rol oynar. Bu yönüyle sınır; bireyin çevresini nasıl düzenlediğini, hangi davranış kalıplarını benimsediğini ve hangi haklar çerçevesinde kullandığını anlamak açısından anahtar kavramlardan biridir.

Sınır kavramı; kişisel alan, mahremiyet ve egemenlik alanı gibi mekânsal davranışlarla doğrudan bağlantılıdır. Egemenlik alanı, bireylerin veya grupların sahiplendiği ve koruduğu belirli bir mekânı ifade eder. Bu alanın oluşturulması ve korunması, bireylerin veya grupların mekâna yönelik sahiplenme ve kişiselleştirme süreçleriyle şekillenir. Egemenlik alanı, sınırların belirlenmesi ve korunmasını sağlayan bir mekanizma olarak işlev görür. Kişi, kontrolünü elinde bulundurduğu ve sınırlarını belirlediği bu alada güvende hisseder.

Literatürde farklı bakış açılarıyla tanımlanan egemenlik alanı, genellikle bireyin aitlik, koruma duygusu, güvenlik ve mahremiyet gereksinimi ile ilişkili olarak değerlendirilir. Hall (1959, s. 68), bunu bir bölgeye sahip çıkma ve savunma davranışı olarak açıklarken; Brower, bu davranışı fiziksel çevrede sınır kurma ve alan talep etme çabası şeklinde ifade eder (Brower, 1965 aktaran Mather, 1971, s. 5). Rapoport (1969, s. 79), egemenliği temel ihtiyaçların karşılanması amacıyla çevrenin sahiplenilmesi olarak tanımlarken; Sommer (1969, s. 26) kişiselleştirilmiş ve savunulan bir alan olarak ele alır. Altman (1975, s. 105) bu alanı belirli bir kişi veya grubun kullanımına ayrılmış ve korunan bir mekân olarak niteler. Lang (1987b, ss. 145–156) ise bu kavramı sınır ile doğrudan ilişkilendirerek mekânsal ayrışmanın savunma ve sahiplenme davranışlarıyla şekillendiğini vurgular. Tanımlar arasında ortaklaşan en güçlü yön, egemenlik kurulan mekânın bir sahiplenme ve savunma alanı olarak kavramsallaştırılmasıdır (Şekil 2).

Şekil 2. Egemenlik Alanı Tanımlamalarında Öne Çıkan Kavramlar (Yazarlar, 2024)

Pellow (1996), sınır kavramını çok katmanlı bir olgu olarak ele almaktadır ve sınırları fiziksel, sosyal, geçici, kavramsal ve sembolik boyutları içeren karmaşık yapılar olarak tanımlamaktadır. Bu sınırlar, geçirgen ve dokunulabilir olabilirken, aynı zamanda bilinçli bir şekilde tasarlanmış, korunmuş ve ayrıntılıdır. Ayırıcı ve birleştirici özelliklere sahip olan sınırlar, bölücü ve kapsayıcı, tanımlı, görünmez, dönüşen ve dönüştüren niteliklere sahip olabilir (Cimşit ve Ünlü, 2009, s. 136). Sınırların işlev ve anlamları, yalnızca kendi başlarına değil, içinde bulundukları sosyokültürel bağlamda öne çıkan özellikler ve birleşimlere bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Sınır elemanlarının tür ve kullanım biçimlerinin sosyokültürel bağlamdan bağımsız değerlendirilemeyeceğini vurgulayan bu bakış açısı, sınır kavramını geniş bir çerçevede değerlendirmemize olanak tanır.

Lawrence (1989, ss. 89-106), sınır olgusunu dört temel kategori üzerinden açıklamaktadır. ***Fiziksel sınır,*** evin iç ile dış arasındaki insan ve bilgi akışını kısıtlayan fiziksel engelleri ifade eder. ***Sembolik sınır,*** özel ve kamusal alanların karakterlerine ve sınırlarına işaret eder, semboller veya ritüeller aracılığıyla soyut sınırları tanımlar. ***Hukuki sınır,*** yabancıların eve erişimini düzenleyen ve içerideki kontrolü belirleyen yasal bir çerçevedir. ***İdari kurallar ve pratikler*** kategorisi ise bir mekânın planlanması, organizasyonu ve yönetimine dair kuralları içerir, bu kuralların sınırları nasıl etkilediği üzerine odaklanır.

Sınırlar, bireylerin mahremiyet ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlarına yanıt veren, yerleşim mekânlarında anlamlı ve işlevsel kurgular olarak ortaya çıkar (Mumcu Uçar ve Özsoy, 2006, s. 23). Rapoport (1977, s. 201) mahremiyeti, etkileşimleri kontrol etme yetisi ve istenen etkileşimi gerçekleştirme yeteneği olarak tanımlar. Mahremiyet, bireyin kişisel alanını koruma arzusu ve bu alana sadece kendi izniyle giriş yapılmasını isteme dürtüsüdür (Zorlu ve Keskin, 2017, s. 75). Sınırlar, mahremiyetin hem fiziksel hem de algısal boyutlarıyla ilişkili olarak bireylere güvenli bir yaşam alanı sunar. Algısal sınırlar, fiziksel olarak var olmasalar da bireyin zihinsel olarak oluşturduğu ve çevresini anlamlandırmasına, mekânı yorumlamasına yardımcı olan sınırlardır. Buna karşılık, fiziksel sınırlar ise duvar, kapı, pencere, bitki gibi mekânsal elemanlar aracılığıyla bireyin güvenlik ve mahremiyet ihtiyaçlarını somut biçimde karşılamaktadır. Kurak Açıcı (2015) da sınırın insan yaşamında vazgeçilmez bir olgu olduğunu, özellikle müstakil konutlarda yaşam alanlarını sınırlamada, mahremiyet gereksinimi ile ilişkili olarak egemenlik alanını belirlemede etkin rol oynadığını vurgulamaktadır.

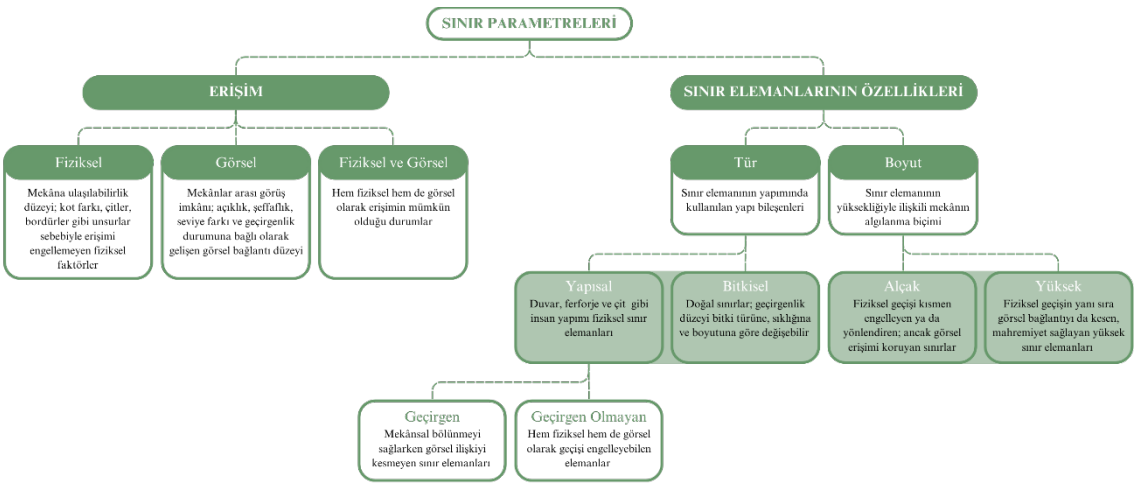
3. Yöntem

Günümüz müstakil konutlarında özel- yarı özel- yarı kamusal- kamusal alan hiyerarşisini belirleyen sınırların geleneksel konutlara kıyasla daha esnek, geçirgen elemanlar ile tanımlandığı varsayımı üzerine temellenen çalışmada, konutlarda özel- yarı özel- yarı

kamusal- kamusal alan hiyerarşisini tanımlayan sınır elemanlarının irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda çalışma kapsamında; günümüz müstakil konut sitelerinde, konutların yerleşim biçimi, açık ve yarı açık mekânlarında sınır elemanlarının özelliklerini Trabzon'daki geleneksel konutların sınır elemanlarından farklılıkları olup olmadığı sorularına yanıt aranmaktadır. Bu varsayım, konut mimarisindeki mekânsal dönüşümler ve mahremiyet algısındaki değişimlere ilişkin literatür çalışmalarına dayanmaktadır. Örneğin, Karasözen (1993, ss. 61-65), Türk konutlarında mahremiyetin gelenekseldeki katı ve içe dönük yapısından, modernleşmeyle birlikte daha dışa açık ve esnek sınırlara doğru evrildiğini ortaya koymaktadır. Sungur ve Aydın (2021, s. 409) da konutun değişiminin mahremiyetin evrilmesine yol açtığını, geleneksel konut mahremiyet anlayışının zamanla daha erkin bir mahremiyet anlayışına dönüştüğünü vurgulamaktadır. Ayrıca Göğebakan (2015, s. 54), geleneksel Türk evinin biçimlenmesinde etkili olan İslami mahremiyet olgusu ve içe dönük yaşam şeklinin, zamanla modernleşen şehir düzeni ve yapılarda uyumsuzluklara yol açtığını, bu durumun da konutta mahremiyet gereksinimine ilişkin dinamiklerin değişimini desteklediğini belirtmektedir.

Çalışmanın ilk aşamasında literatür taraması yapılmış, sınır kavramının mimari bağlamda incelendiği çalışmalardan yola çıkılarak analizde kullanılacak parametreler belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan analiz parametreleri, Hall (1959), Rapoport (1969, 1977), Altman (1975), Lawrence (1989), Pellow (1996), Habraken (1998) gibi araştırmacıların sınır ve egemenlik alanı, mahremiyet, erişim kontrolü ve mekânsal davranışlara ilişkin çalışmaları temel alınarak literatürden türetilmiştir. Bu doğrultuda, çalışmada kullanılan iki analiz parametresi -erişim, sınır elemanlarının özellikleri- sınır elemanlarının kullanıcı davranışı üzerindeki etkilerini hem fiziksel hem de sembolik düzeyde değerlendirmeyi mümkün kılacak biçimde seçilmiştir. Parametrelerin belirlenmesinde, hem gözlem yoluyla somut biçimde ölçülebilir olmaları hem de geleneksel ve günümüz müstakil konut tipleri arasında karşılaştırma yapmaya imkân tanımaları temel alınmıştır. Bu yaklaşım, sınır elemanlarının işlevlerini sadece fiziksel tanımlar üzerinden değil, aynı zamanda kullanıcıların mekânla kurdukları ilişkiler bağlamında da ele almaya olanak sunmuştur. Bu kaynaklar ışığında, sınır elemanları aşağıdaki parametreler çerçevesinde analiz edilmiştir (Şekil 3).

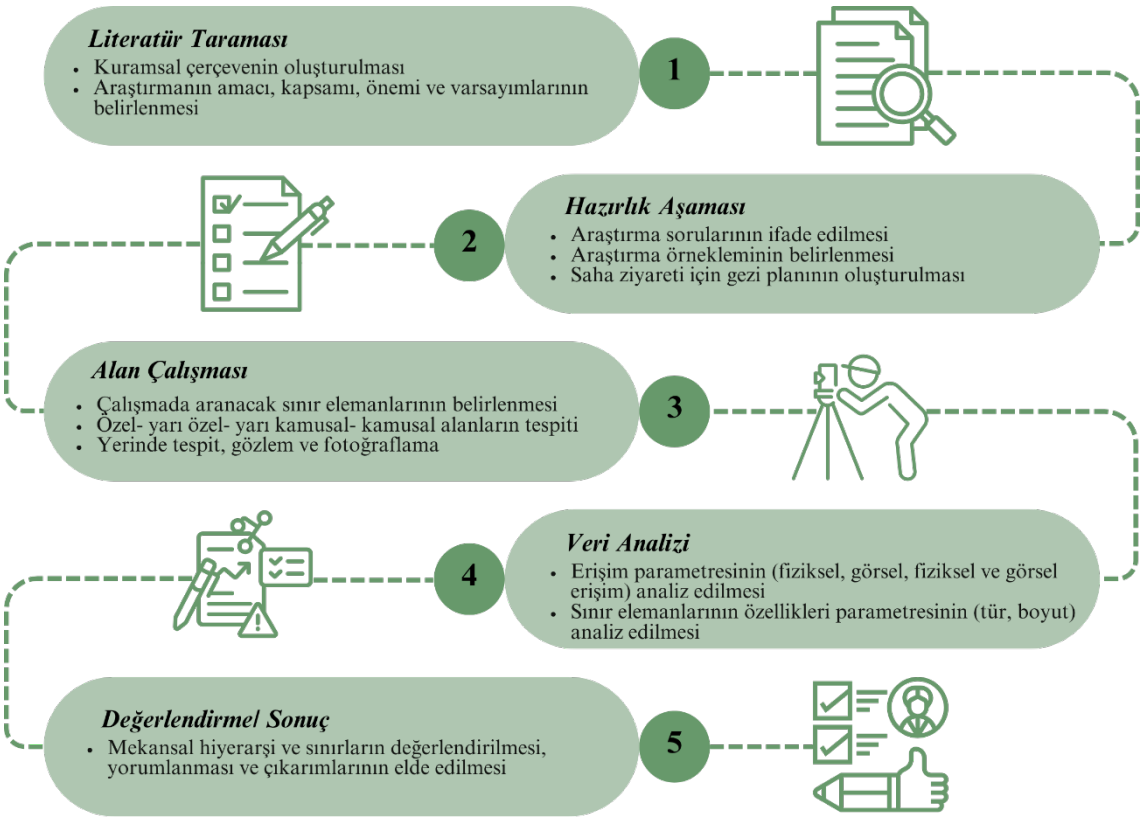
Şekil 3. Çalışmada Kullanılan Analiz Parametreleri (Yazarlar, 2024)

İkinci aşamada, bu parametreler doğrultusunda Trabzon ilinde seçilen altı günümüz müstakil konut sitesi ile Trabzon'daki geleneksel konut dokusunu temsil eden özellikler

dikkate alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Geleneksel konutlara yönelik analizlerde ise belirli bir örnek üzerinden değil, Trabzon'daki geleneksel konutların çeşitli etkilerle (kültürel, topoğrafik vb.) şekillenmiş ortak mekânsal özellikleri esas alınmış; bu yapılar arasındaki yüksek benzerlik oranı göz önünde bulundurularak değerlendirme literatür temelli bütüncül bir yaklaşımla yürütülmüştür.

Yerinde tespit çalışmalarında konutların araziye yerleşim biçimleri, açık-yarı açık alanlarını sınırlandıran sınır elemanlarının özellikleri fotoğraflanarak özel- yarı özel- yarı kamusal- kamusal alanları belirleyen sınır elemanlarına ilişkin görsel veri setleri oluşturulmuştur. Analiz sürecinde, sadece her konutun kendi fiziksel sınır elemanları değil, aynı zamanda bu konutların çevresindeki komşu yapılarla olan ilişkileri de değerlendirilmiştir. Çevre sitelerle olan görsel ve fiziksel etkileşimler göz önünde bulundurularak, sınır kavramının bireysel konut ölçeğinin ötesinde nasıl biçimlendiği ortaya konmuştur. Böylece, sınır elemanları yalnızca yapı ölçeğinde değil, konutun bağlamsal çevresiyle kurduğu etkileşim üzerinden de yorumlanmıştır.

Elde edilen veriler, konutların arazide konumlanma/yerleşim biçimleri ve açık-yarı açık alanları tanımlayan sınır elemanlarının özellikleri olmak üzere iki başlıkta analiz edilmektedir. Yerleşim/yönlenme özellikleri topoğrafya, peyzaj, erişim parametreleri çerçevesinde irdelenirken, açık-yarı açık alanlardaki sınır elemanları ise malzeme, boyut, fiziksel erişim, görsel erişim parametreleri özelinde değerlendirilmektedir. Trabzon'un geleneksel ve günümüz müstakil konutlarındaki sınır elemanlarının niteliksel ve niceliksel içeriklerine ilişkin çıkarımlar ise çalışmanın sonuçlar bölümünde aktarılmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Araştırma Deseni (Yazarlar, 2024)

3.1. Çalışma Alanı ve Örneklem Grubunun Belirlenmesi

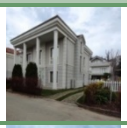
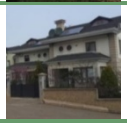
Bu çalışma, Trabzon ili örnekleminde yürütülmüştür. Şehir, dar bir sahil şeridi boyunca uzanan ve belirgin eğimlere sahip topoğrafik yapısıyla dikkat çeken bir yerleşim dokusuna sahiptir. Bu özgün topoğrafik yapı göz önünde bulundurularak hem düz hem de eğimli araziler üzerinde konumlanmış müstakil konut siteleri çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Kaşüstü Mahallesi'nde bulunan 1, 2 ve 3 numaralı siteler düz bir arazi üzerinde konumlanmış site örneklerini, Yalıncak Mahallesi'nde bulunan 4, 5 ve 6 numaralı siteler ise eğimli bir arazi üzerinde konumlanmış site örneklerini temsil etmektedir (Şekil 5). Günümüz müstakil konutlarındaki sınır elemanları ile yöredeki geleneksel konutlardaki sınır elemanları arasındaki benzerlik ya da farklılıkları ortaya koymak amacıyla, Trabzon'un geleneksel konut dokusuna özgü mekânsal özellikler (yapı yönlenmesi, sınır elemanlarının kullanımı, mahremiyet kurgusu vb.) literatürde tanımlandığı biçimiyle değerlendirmeye alınmıştır.

Şekil 5. Örneklem Grubunun Harita Gösterimi
(Google Earth Pro haritası kullanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur, 2024)

Düz bir arazide yer alan Kaşüstü Mahallesi'nde 1 Nolu sitede on iki, 2 Nolu sitede yirmi dört, 3 Nolu sitede otuz adet tekil müstakil konut yer almaktadır. Yalıncak Mahallesi'nde eğimli bir arazide yer alan 4 Nolu sitede otuz altı, 5 Nolu sitede yirmi dokuz adet tekil, 6 Nolu sitede sekiz adet ikiz müstakil konut bulunmaktadır. 6 Nolu sitedeki konutlar ikiz, diğer sitelerdekiler ise tekil konutlardır (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışma Kapsamında İncelenen Müstakil Konut Siteleri (Yazarlar, 2024)

Site Rumuzu	Sitenin Bulunduğu Arazi	Sitenin Yerleşim Alanı	Sitedeki Konut Sayısı	Konut Tipi	Konut Fotoğrafı
1	Düz	5.500m²	12	Tekil	
2	Düz	24.000m²	24	Tekil	
3	Düz	28.500m²	30	Tekil	
4	Eğimli	25.000m²	36	Tekil	
5	Eğimli	17.000m²	29	Tekil	
6	Eğimli	8.500m²	8	İkiz	

4. Bulgular ve Değerlendirme

Çalışmanın bulgular bölümünün ilk kısmında, literatüre dayalı bilgiler ve örnekler üzerinden geleneksel konutlarda mekânsal hiyerarşi ile bu hiyerarşiyi tanımlayan sınır elemanlarının özellikleri ele alınmaktadır. İkinci bölümde ise, Trabzon ilinde yerinde tespit çalışmaları yapılan müstakil konut sitelerindeki mekânsal hiyerarşi ile bu hiyerarşiyi belirleyen sınır elemanlarına ilişkin bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Geleneksel Konutlar

Bu bölümde, Trabzon'daki geleneksel konutların mekânsal özellikleri açıklanarak, özel ve kamusal mekânların ayrımı ile bu mekânları tanımlayan sınır elemanlarının özellikleri, yöntem bölümünde açıklanan değerlendirme ölçütleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Türkiye'de farklı iklim, topoğrafya gibi coğrafi özellikler ve sosyokültürel dinamiklerin etkisiyle geleneksel konutlar; malzeme, yapım tekniği, mekânsal kurgu, cephe karakteristiği gibi özellikler açısından yöresel olarak farklılaşmaktadır. Bu çeşitliliğe rağmen, geleneksel Türk evinde mekânsal kurgunun temel birimleri olan oda ve sofa değişmez unsurlar olarak öne çıkmaktadır (Küçükerman ve Güner, 1995). Odalar genellikle bir sofanın çevresinde konumlanır. Sofanın yeri, açık ya da kapalı oluşu konutun tipolojisini de belirlemektedir.

Sedad Hakkı Eldem, Türk evi plan tiplerini sofanın mekândaki yerine göre sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı olmak üzere dört ana başlık altında sınıflandırmıştır (Eldem, 1954). Her plan tipi, sofaların yerleşimine ve dolaşım kurgusuna bağlı olarak farklı alt türlere ayrılmaktadır. Bu kurgu, sadece mekânsal örgütlenmeyi değil, aynı zamanda evin sosyal kullanımıyla ilgili normları da yansıtır. Plan şemaları kadar önemli olan bir diğer unsur ise cephe karakteristiğidir. Geleneksel Türk evlerinde cephe elemanları hem

estetik hem de işlevsel kaygılarla biçimlenmiştir. Genellikle iki katlı olarak inşa edilen bu evlerde, üç katlı örneklere de rastlanmakta; orta kat çoğu zaman asma kat olarak kullanılmaktadır. Bu yapılarda cepheye yönelen çıkmalar, saçaklar ve pencere düzenlemeleri hem manzara ve iklimle ilişkili yönlenmeyi sağlar hem de yapıyı çevresel etkenlerden korumaktadır (Küçükerman, 2007, s. 116). Sokağa bakan cephelerdeki pencereler genellikle küçük tutulmuş ve yüksek kotlara yerleştirilmiştir; bu düzenleme içerideki mahremiyeti korurken, dışarıdan iç mekâna bakışı da sınırlamaktadır (Küçükerman, 2007, s. 110; Göğebakan, 2015, s. 52). Ahşap kepenkler ise gerektiğinde tamamen kapanarak görsel erişimi tamamen kesme işlevi görmektedir. Bu temel yapısal ve mekânsal özellikler, Trabzon'daki geleneksel konutlarda da büyük ölçüde kendini gösterir. Ancak Trabzon'daki geleneksel konutlar bölgenin topoğrafik yapısı, iklimi ve yaşam kültürüne özgü farklılaşan özelliklere de sahiptir. Özellikle Doğu Karadeniz'in eğimli arazi yapısı dağınık yerleşim dokusunu etkileyen temel faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yağışlı iklim, yüksek nem oranı, konutların zeminle ilişkisini, cephe düzenini ve yapı malzemesi kullanımını belirleyen temel faktörler arasında yer alır. Geniş bahçeler içine yerleştirilmiş olan bu yapılar, genellikle taş temel üzerine oturan ahşap karkas sistemle inşa edilmiş, sokağa değil bahçeye ve manzaraya yönlenmiş ve dışa dönük bir yaşam anlayışı yerine içe kapanık bir mekânsal kurgu benimsenmiştir. Bu yönüyle Trabzon'daki konutlar, hem genel Türk evi geleneğini sürdürmekte hem de yerel bağlama özgü mimari çözümler üretmektedir.

Geleneksel Trabzon evlerinde sınırlar yalnızca fiziksel bir ayrım unsuru değil, aynı zamanda mahremiyet, yönlenme, kontrol ve geçiş gibi toplumsal değerlerin mekâna yansımasını sağlayan araçlardır. Sınır elemanlarının biçimi, geçirgenlik düzeyi ve erişim ilişkileri hem mekânın kullanım biçimlerini hem de kullanıcıların algılarını belirler. Bu bağlamda, sınırların tanımlanma biçimi hem fiziksel hem de görsel erişim açısından önemli göstergeler sunar. Geleneksel Trabzon konutlarında fiziksel erişim, yapıların eğimli arazi üzerindeki konumlanma biçimlerine göre şekillenmiş ve genellikle dolaylı bir ulaşım kurgusuyla planlanmıştır. Evler doğrudan sokağa açılmaz; erişim çoğunlukla avlu ya da bahçe üzerinden gerçekleşir (Zorlu ve Keskin, 2017, s.78). Bu ara geçiş bölgeleri, fiziksel erişimi sınırlandırarak kontrollü hâle getirir. Bu yönüyle fiziksel erişim, sadece hareketi düzenlemez, aynı zamanda mahremiyetin ilk sınırını oluşturur. Görsel erişim ise bu fiziksel yapı ile doğrudan ilişkilidir. Konutlar, zemin katlarda dışa kapalı cephelerle inşa edilmiştir (Şekil 6). Bu düzeyde pencereler ya çok küçük tutulmuş ya da hiç açılmamıştır (Zorlu ve Keskin, 2017, s.84). Böylece sokakla görsel temas en aza indirgenmiş, iç mekânın gizliliği korunmuştur. Buna karşın, üst katlarda bulunan pencereler ve çıkmalar (Şekil 6), yapı kullanıcılarına dışarıyı izleme olanağı sağlar (Saka ve Kahraman, 2020, s.3). Görsel erişim böylelikle tek yönlü işleyen, içten dışa açık ancak dıştan içe kapalı bir ilişkiler ağına dönüşür. Fiziksel ve görsel erişimin birlikte düzenlendiği sınır noktaları da mevcuttur. Örneğin avlu kapıları veya taş duvarlarda yer alan kontrollü geçiş açıklıkları hem mekâna giriş imkânı sunar hem de kısıtlı bir görüş alanı tanır. Bu geçiş alanları, iç mekânın mahremiyetini zedelemeden çevreyle kurulan sınırlı ama işlevsel etkileşimi temsil eder.

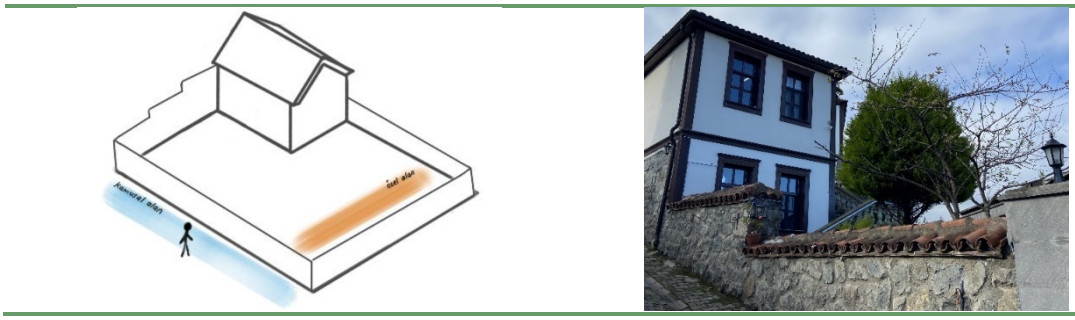
Geleneksel evlerde sınır elemanları, yapıların hem kendi arazisi içinde hem de çevresiyle kurduğu ilişkiyi tanımlamada kullanılmıştır. Yapısal sınırlar arasında taş bahçe duvarları, ahşap çitler, giriş kapıları ve saçak altları yer alır (Akat ve Çakıroğlu, 2025). Bu sınırlar çoğunlukla özel alan ile kamusal alan arasındaki ayrımı belirginleştiren, geçişi yöneten ögelerdir. Giriş kapıları özellikle sınırın kırıldığı ve mekânsal geçişin gerçekleştiği noktaları temsil eder (Şekil 6). Bitkisel sınırlar ise ağaç sıraları, çalı kümeleri ve sarmaşıklarla biçimlendirilmiştir. Bu unsurlar, sert malzemeyle oluşturulan sınırların görsel geçirgenliğini artırmak veya doğal yumuşaklık katmak amacıyla kullanılmıştır. Aynı zamanda bahçeye doğallık kazandıran bu elemanlar, sınırların geçirgenlik düzeyini

kontrol etmede önemli rol oynar (Şekil 6). Geleneksel Trabzon evlerinde sınırlar genellikle geçirgen olmayan niteliktedir. Zemin katta uzanan taş duvarlar (Şekil 6) hem fiziksel geçişi hem de görsel teması engelleyecek biçimde tasarlanmıştır (Zın Alabadın, 2018). Bu yapı biçimi, sosyal mahremiyetin mekânsal düzlemde vücut bulmuş halidir. Ancak bazı detaylarda yarı geçirgen uygulamalara rastlanır. Örneğin üst katlarda yer alan pencereler, kafesli açıklıklar ve çıkmalar (Şekil 6) kontrollü bir görsel temas kurulmasını sağlar (Başkan, 2008, s.47). Bu ögeler, yapı içinden dışarıya bakışı mümkün kılarken içerinin görünürlüğünü minimuma indirir. Sınır elemanlarının boyutu, mekânın algılanma biçimini doğrudan etkileyen önemli bir parametredir. Trabzon'daki geleneksel evlerde, yüksek sınırlar genellikle sokağa bakan cephelerde ya da dış çevreyle temas noktalarında yer alır (Şekil 6). Yüksek taş duvarlar, yapının mahremiyet sınırını açıkça çizerken, içeriye dair görsel erişimi neredeyse imkânsız hâle getirir (Akat ve Çakıroğlu, 2025, s.7). Bu sınırlar aynı zamanda evin fiziksel güvenliğini de sağlamaktadır. Buna karşılık, yapı içi organizasyonda kullanılan alçak sınırlar -örneğin bahçe bölmeleri, kısa çitler, taş bordürler- iç mekân geçişlerini düzenler (Şekil 6). Bu sınırlar daha çok yönlendirici işlev üstlenir ve mahremiyetten çok organizasyonel düzene hizmet eder. Aynı zamanda oturma alanları, mutfak bahçeleri ya da servis bölgeleri gibi mekânlar bu tür sınırlarla ayrılmıştır.

Şekil 6. Geleneksel Konut Örnekleri (Yazarlar, 2024)

Geleneksel konutlar genellikle geniş arazilere sahip oldukları için sakinlere yüksek derecede mahremiyet sağlarlar. Bu konutlar, ev sahiplerine kendi egemenlik alanlarını belirleme ve koruma şansı verir. Geniş araziler, komşular arasında fiziksel mesafeyi artırarak sosyal sınırları belirlemektedir. Konutlar genellikle geniş bir bahçe alanı içerisinde konumlandırılmıştır; bu bahçeler, çevreden yüksek duvarlar ile ayrılarak kullanıcıya dış çevreden yalıtılmış bir özel alan sağlar (Şekil 7).

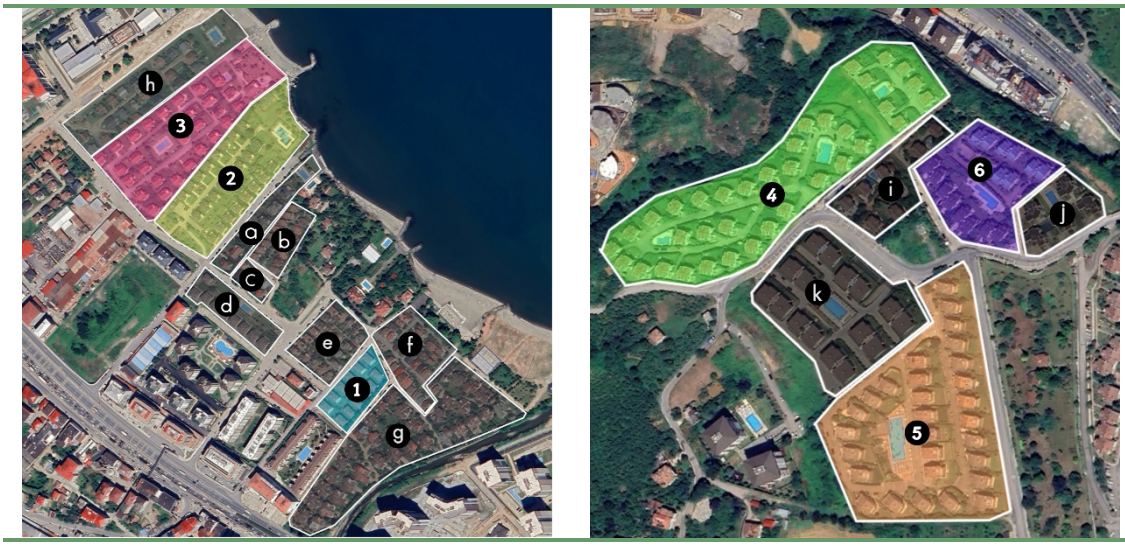

Şekil 7. Geleneksel Konut Çizimi ve Görseli (Yazarlar, 2024)

Geleneksel yerleşim dokularında konut bahçelerinin katı sınırlarla erişime kapatılması, yarı özel ya da yarı kamusal mekanların bulunmaması, evin ve özel yaşamın mahremiyetine verilen önemi açıkça ortaya koymaktadır. Geleneksel konutlarda mahremiyet ve güvenlik ihtiyacı doğrultusunda, egemenlik alanları fiziksel ve görsel erişimi engelleyen güçlü sınır elemanları ile net bir şekilde tanımlanmıştır. Bu sınır elemanları, bahçeleri korunaklı özel alanlara dönüştürerek bireysel ve aile içi mahremiyeti ön planda tutmaktadır.

4.2. Günümüz Müstakil Konutları

Alan çalışması kapsamında Kaşüstü Mahallesi'nde seçilen üç müstakil konut sitesi (1, 2 ve 3 numaralı siteler) ile çevresindeki komşu siteler (a, b, c, d, e, f, g ve h siteleri) ve Yalıncak Mahallesi'nde yer alan üç müstakil konut sitesi (4, 5 ve 6 numaralı siteler) ile çevresindeki komşu siteler (i, j ve k siteleri) üzerine incelemeler yapılmıştır (Şekil 8).

Kaşüstü Mahallesi Yalıncak Mahallesi

Şekil 8. Kaşüstü ve Yalıncak Mahallesi'nde Bulunan Müstakil Konut Siteleri
(Google Earth Pro haritası kullanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur, 2024)

Müstakil konut sitelerinde mekânsal hiyerarşiyi tanımlayan fiziksel ve sembolik sınır elemanlarının birlikte kullanıldığı gözlenmiştir. Fiziksel sınır elemanları arasında, bahçe çitleri, yüksek duvarlar, bordürler ve peyzaj düzenlemeleri bulunmaktadır. Bu elemanlar, konutlar arasında görsel sınırlar oluşturarak her bir konutun kendine ait alanını belirleme ve mahremiyeti sağlama amacını taşımaktadır. Sembolik sınır elemanları ise, güvenlik kameraları, ses izolasyonu ve elektronik güvenlik sistemleri gibi unsurları içermektedir. Bu teknolojik ve fiziksel çözümler, alan tanımlama, güvenlik, fiziksel erişimi kontrol

etme/engelleme, görsel ve işitsel mahremiyet sağlama işlevleriyle egemenlik alanlarını güçlendirmiştir. Müstakil konut sitelerinde, özel ve yarı özel alanların yanı sıra, site sakinlerinin ortak kullanımına açık bahçeler ve yürüyüş yolları gibi yarı kamusal alanlar da yer almaktadır. Bu alanlar, sakinlere ortak kullanım imkânı sunarak sosyal etkileşime teşvik eder ve topluluk içinde bir dayanışma atmosferi oluşturur. Bu tür biçimlenme yaklaşımları, konutların sakinlerine hem özel yaşam alanları hem de topluluk içinde etkileşimli bir deneyim sunmayı amaçlamaktadır.

Düz arazide konumlanmış müstakil konut siteleri, genellikle birbirlerinden belirgin sınırlarla ayrılmış olsalar da kendi içlerinde gözlemlenen farklılıklar dikkat çekmektedir. Örneğin, **g** sitesi konutlarının mimari özellikleri, açık ve yarı açık alanlardaki sınır elemanları ve düzenlemelerde bir dil birliği yoktur dolayısıyla çeşitlilik söz konusudur. Sitenin sınırları net olarak belirli değildir. Kullanıcı tercihlerine bağlı olarak sitedeki konutlarda egemenlik alanları bazen malzeme farkı gibi algısal sınırlarla belirlenirken, bazen de duvar ve korkuluk gibi fiziksel elemanlar ile tanımlanmıştır (solda) (Şekil 9). Dokuz adet konuttan meydana gelen **d** sitesi, bölgede en üst düzeyde güvenlik önlemlerine sahip müstakil konut sitelerinden biri olarak gözlemlenmiştir. Sitenin kamusal alan ile sınırları dışarıdan yüksek duvarlar ile çevrilidir. Bu sınır elemanları site içerisinden de uzun ağaçlarla desteklenmiştir. Ayrıca bu site, komşu olduğu **c** sitesinin bulunduğu sokağa bakan taraftan geçen taşıt veya yayaların sitenin içini görmesini engelleyecek bir düzenlemeye sahiptir (ortada) (Şekil 9). İkiz müstakil konutların yer aldığı **a** sitesinde sınırlar duvar üstü ferforje korkuluklarla belirlemiştir. Bu site, kendine ait özel bir girişe sahip değildir. Sitenin girişi bitişikteki 2 numaralı komşu sitenin girişi ile paylaşılmaktadır. Mahremiyeti sağlamasa da site sakinleri tarafından bahçe alanları arasındaki sınırlarda, bitki düzenlemeleri ve ahşap çitler aracılığıyla egemenlik alanlarını tanımlama yoluna gidilmiştir (sağda) (Şekil 9).

Şekil 9. Düz Arazide Bulunan Müstakil Konut Site Örnekleri (Yazarlar, 2024)

Eğimli arazide bulunan müstakil konut sitelerinde mahremiyet ihtiyaçlarının karşılanmasında topoğrafik özelliklerin pozitif katkısı olduğu görülmüştür. **İ** sitesi, giriş kotu açısından araç yolu ile aynı seviyede bulunmaktadır. Bu durum, bölgedeki altı site arasında daha düşük bir koruma seviyesine sahip olduğunu işaret etmektedir. Bahçe sınırları, alçak duvarlarla belirlenmiştir (solda) (Şekil 10). **K** sitesinin araç yoluna bakan yan cephesinin (4 numaralı site ile arasındaki yol), sınırları duvar üstü ferforje korkuluklarla belirlenmiştir. Sitenin girişinin bulunduğu cephe (**i** sitesi ile arasındaki yol) ise eğim nedeniyle daha yüksek duvarlar ve ağaçlar ile çevrilidir. Yol üzerinden bakıldığında, bahçe ve giriş katları görülmemektedir (sağda) (Şekil 10).

Şekil 10. Eğimli Arazide Bulunan Müstakil Konut Site Örnekleri (Yazarlar, 2024)

Çalışmanın bu kısmı, Kaşüstü ve Yalıncak Mahallesi'nde konumlanan altı müstakil konut sitesinde (1, 2, 3 numaralı düz arazi siteleri ve 4, 5, 6 numaralı eğimli arazi siteleri) mekânsal hiyerarşiyi tanımlayan sınır elemanlarının analizine odaklanmaktadır. Bu kapsamda sitelerde yer alan konutların özel, yarı özel alanlarının, yarı kamusal ya da kamusal alanlarla arasındaki sınır elemanlarını tanımlamaya yönelik ayrıntılı bir değerlendirme yapılarak, her bir sitenin öne çıkan özellikleri ele alınmıştır.

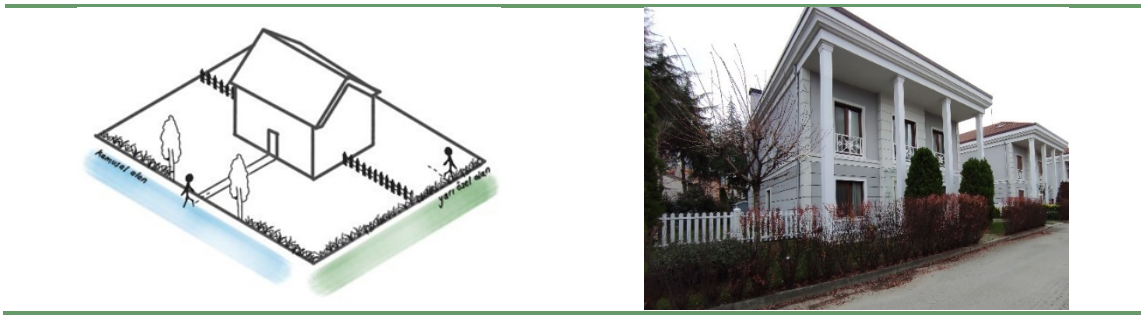
4.2.1. 1 Nolu Site

1 numaralı sitede birbirine paralel iki sıra halinde dizilmiş olan tek tip on iki tekil müstakil konut bulunmaktadır (Şekil 11). Sitenin kuzeydoğu ve kuzeybatı sınırı kamusal yol, güneydoğu ve güneybatı sınırı ise yarı kamusal yol ile çevrilidir. Sitenin ana girişi bulunmamaktadır. Sitedeki iki konut dizisinden kuzeybatıya bakan sıradaki konutların girişleri doğrudan olarak kamusal alana açılmaktadır. Güneydoğuda kalan konut dizisinin ana girişleri ise komşu site ile sınır olan yarı kamusal alandan yapılmaktadır. Konutların arka bahçeleri iki konut dizisinin arasında yer alan yarı kamusal alana (havuzun bulunduğu yürüyüş aksı) bakmaktadır. Güneybatıdaki konutların ana girişleri ile kamusal alan arasında bordür taşları ile yaratılan sınır, peyzaj elemanları ile desteklenmiştir (1). Güneydoğudaki sırada yarı kamusal alana bakan konutların ana girişleri de bordür taşları ve uzun ağaçlar ile yarı kamusal alandan ayrılmıştır (2). Yan yana dizilmiş konutların bahçeleri (yarı özel alan) arasındaki sınır çit görevi gören kısa bitkiler ile belirlenmiştir (3). Konutların arka bahçeleri ve site içerisindeki yürüyüş yolu (yarı kamusal alan) arasındaki sınırda ahşap bahçe çitleri ve çeşitli peyzaj elemanlarına yer verilmiştir (4).

Şekil 11. 1 Nolu Site Kartı (Yazarlar, 2024)

1 numaralı sitede bitişik konutların yarı özel alanları arasında fiziksel ya da görsel erişimi sınırlandırmaktan ziyade daha çok egemenlik alanını tanımlayan peyzaj elemanları ve ahşap çitler kullanılmıştır. Yarı özel- yarı kamusal alanlar ile yarı özel- kamusal alanlar arasında sınır elemanları ağaçlar ile desteklenmiştir (Şekil 12).

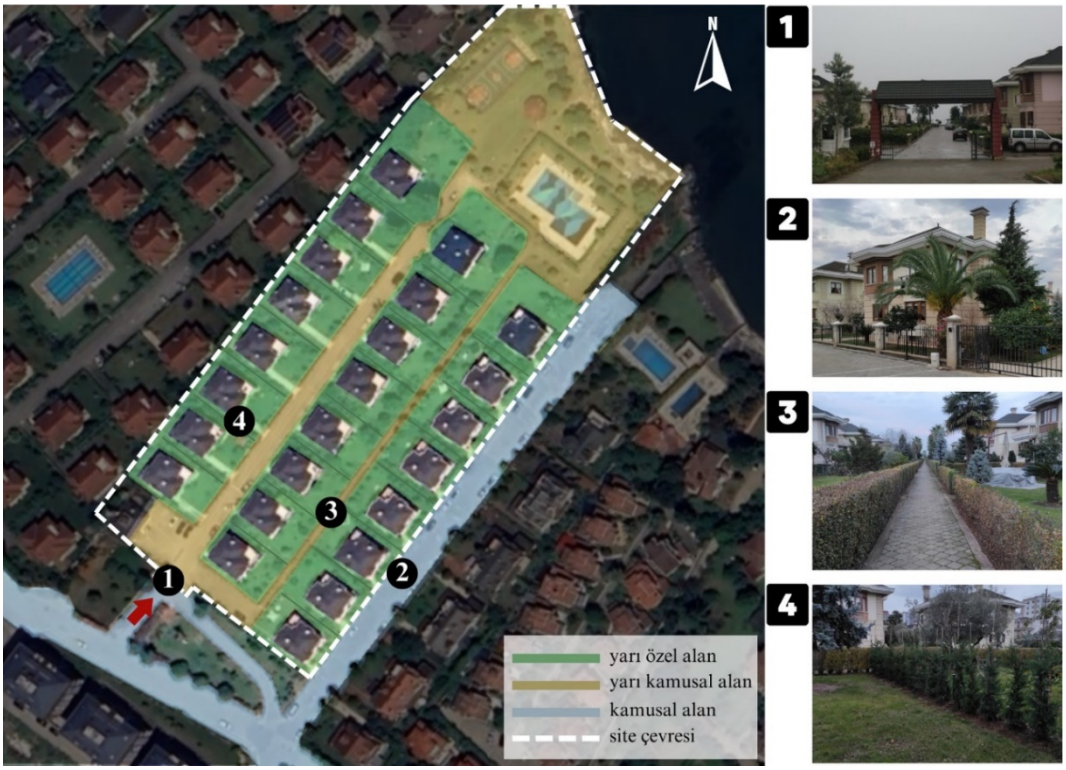

Şekil 12. 1 Nolu Site Çizimi ve Görseli (Yazarlar, 2024)

4.2.2. 2 Nolu Site

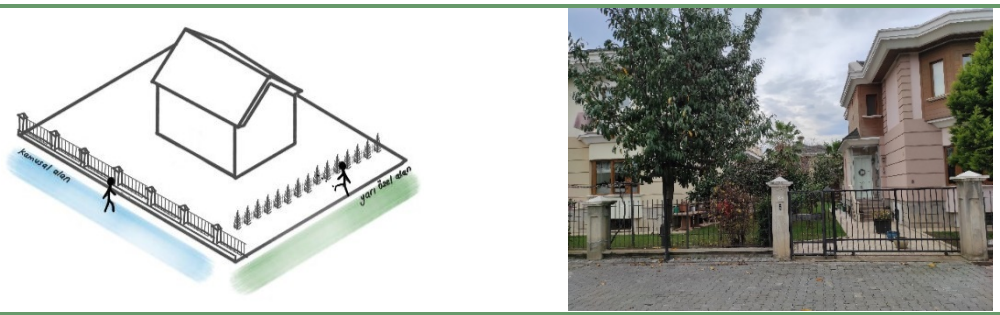
2 numaralı sitede birbirine paralel üç sıra halinde dizilmiş olan tek tip yirmi dört tekil müstakil konut bulunmaktadır (Şekil 13). Kuzeydoğu sınırı denize bakan sitenin, güneybatı ve güneydoğu sınırı kamusal yol, kuzeybatı sınırı ise komşu site ile çevrilidir. Sitedeki üç konut dizisinden ikisi site içinde yer alan yolun iki yanında konumlanmış olup diğer konut dizisi ise güneydoğu sınırındaki yola bakmaktadır. Sitenin güneybatıya bakan ana giriş cephesinin kamusal alan ile olan sınırı peyzaj düzenlemesi ve alçak duvar üzeri ferforje korkuluklar ile belirlenmiştir (1). Doğrudan kamusal alana (yol) bakan konutların ön bahçeleri (yarı özel alanlar) alçak duvar üzeri ferforje korkuluklar ile kamusal alandan ayrılmıştır (2). Site içindeki yolun iki yanında dizili konutların bahçeleri

(yarı özel alan) ile yarı kamusal alan arasındaki sınır ise çit bitkiler ile sağlanmıştır (3). Sitedeki bitişik konutların yarı özel alanları olan bahçeleri arasındaki sınırlarda çit bitkiler, kısa panel çitler ve çeşitli peyzaj elemanları bulunmaktadır (4).

Şekil 13. 2 Nolu Site Kartı (Yazarlar, 2024)

2 numaralı sitede yarı özel alanlar arasında fiziksel ya da görsel erişimi sınırlandıran elemanlar yerine kullanım alanını belirleyen peyzaj elemanları ve erişimi engellemeyen panel çitler tercih edilmiştir. Yarı özel alanlar ile yarı kamusal alanlar arasında fiziksel erişimi kısıtlayan ve peyzaj elemanlarına ek olarak bitki çitlerin yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür. Yarı özel alanları, kamusal alanlara bitişik olan konutlarda sınır elemanları erişimi engelleyecek alçak duvar üzeri ferforje çitler olarak düzenlenmiştir. (Şekil 14).

Şekil 14. 2 Nolu Site Çizimi ve Görseli (Yazarlar, 2024)

4.2.3. 3 Nolu Site

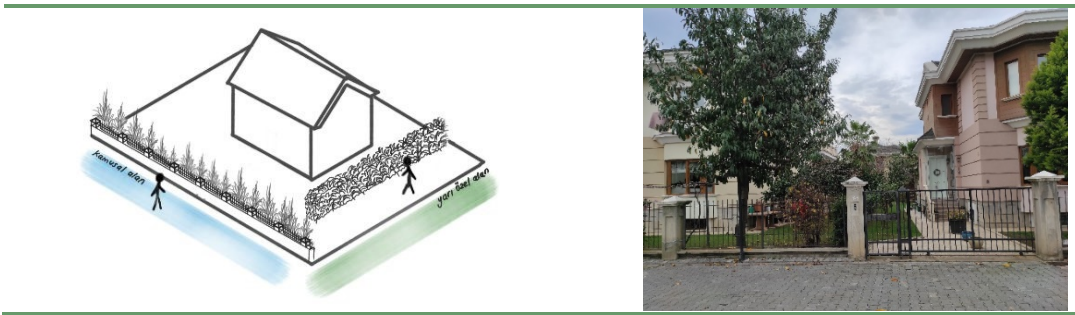
3 numaralı site, her biri tek tip ve müstakil olmak üzere otuz konuttan oluşmaktadır. Kuzeydoğu sınırı denizle çevrili olan sitenin, güneybatı sınırı kamusal bir alanla, güneydoğu ve kuzeybatı sınırları komşu sitelerle sınırlanmıştır (Şekil 15). Sitenin ana girişi güneybatıdaki yola bakmakta olup kamusal alan ile arasındaki sınır alçak duvar

üzeri ferforje korkuluklar ve ağaçlar ile tanımlanmıştır (1). Site içerisinde yer alan konutların yarı özel alan bahçeleri ile yarı kamusal alan olan yürüyüş aksı arasındaki sınırlarda bordür ve çit bitkiler kullanılmıştır (2). Havuzun bulunduğu yarı kamusal alan, hem güvenlik hem de mahremiyetin birlikte sağlanabilmesi için etrafı cam korkuluklarla sınırlandırılmıştır (3). Bitişik nizam konutların yarı özel alanlarını oluşturan bahçeleri arasındaki sınırlar çit bitkiler ve peyzaj düzenlemeleri ile belirlenmiştir (4).

Şekil 15. 3 Nolu Site Kartı (Yazarlar, 2024)

3 numaralı sitede yarı özel- yarı özel alanlar ve yarı özel- yarı kamusal alanlar arasındaki sınır elemanları arasında belirgin bir farklılık yoktur. Yarı özel-kamusal alanlar arasındaki sınırlarda alçak duvar üzeri ferforje çit sınır elemanları kullanılarak fiziksel erişim engellenmeye çalışılmıştır (Şekil 16).

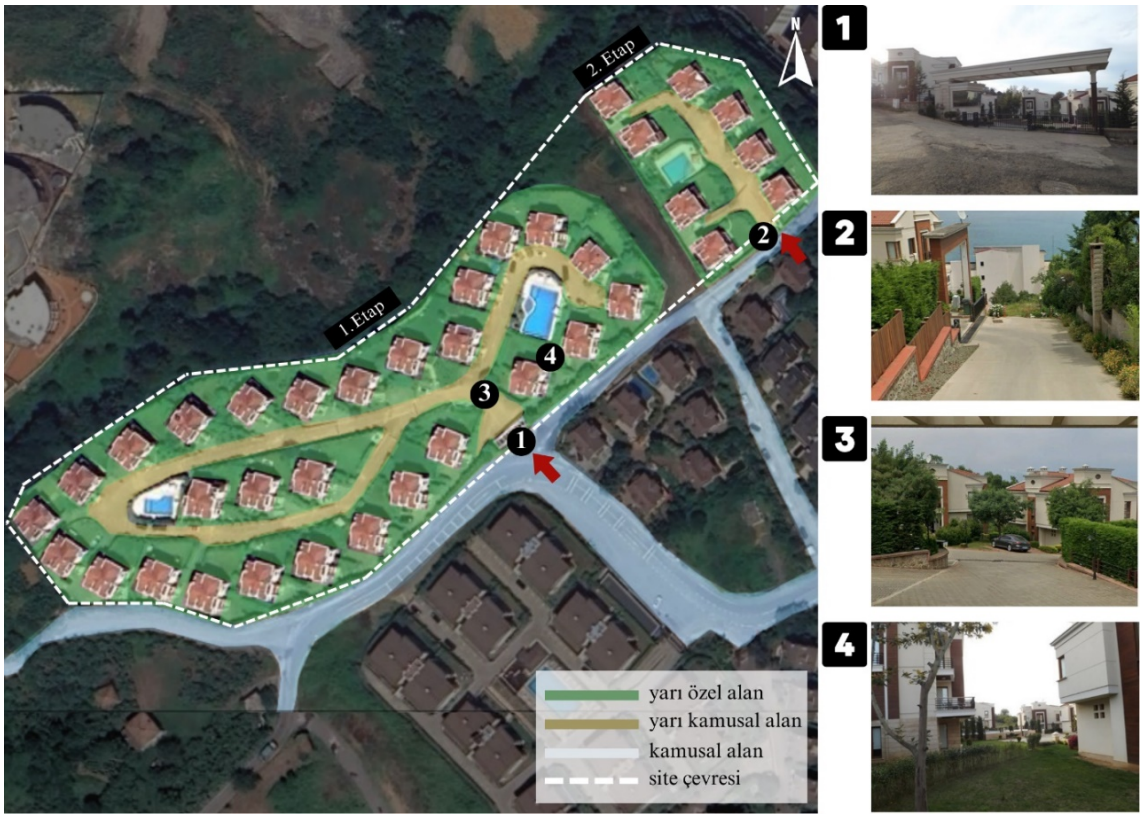

Şekil 16. 3 Nolu Site Çizimi ve Görseli (Yazarlar, 2024)

4.2.4. 4 Nolu Site

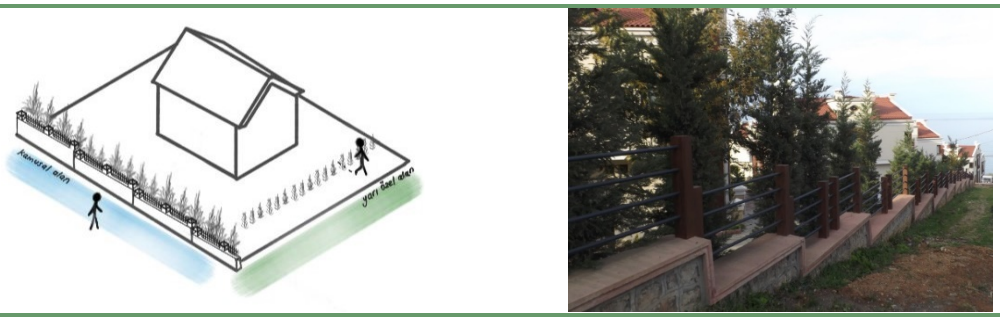
Eğimli bir arazide yer alan 4 numaralı site, toplamda otuz altı müstakil konuttan oluşan iki etap şeklinde planlanmıştır (Şekil 17). Kuzey, güneybatı ve batı sınırları yeşil alanlar

ile çevrelenmiş olan sitenin güneydoğu sınırı kamusal yol ile belirlenmiş olup, bu cephede iki ana giriş bulunmaktadır. Girişin yer aldığı cephe ile kamusal yol arasındaki sınır, ferforje korkuluklar ve uzun ağaçlarla belirgin hale getirilmiştir (1). İkinci etap, birinci etaba kıyasla daha zor bir erişime sahip olan giriş ile tanımlanmıştır. İkinci etabın giriş kapısı, **i** sitesi ile yakın konumda olup, sitenin yol ile olan sınırı bu bölümde duvar üzerine yerleştirilen ahşap çitlerle sağlanmıştır (2). Site içerisindeki araç ve yaya yolları, yarı özel olarak sınıflandırılan bahçelerden bordür ve çit bitkileri ile ayrılmıştır (3). Aynı kotta bulunan konutlar için kısa boylu bitkiler sınır elemanı olarak kullanılırken (4), kot farkı olan konutlar için eğim doğal bir sınır elemanı işlevi görmektedir.

Şekil 17. 4 Nolu Site Kartı (Yazarlar, 2024)

4 numaralı sitede yarı özel alanlar arasında fiziksel erişimi ve görsel geçirgenliği engellemeyen peyzaj elemanları tercih edilmiştir. Yarı özel-yarı kamusal alanlar arasındaki sınırlarda yer alan bitki çitler fiziksel ve görsel erişimi engellememektedir. Yarı özel-kamusal alanlar arasındaki sınırlar, fiziksel erişimi kısıtlayan alçak duvarlar ve ferforje çitlerle belirlenmiştir (Şekil 18).

Şekil 18. 4 Nolu Site Çizimi ve Görseli (Yazarlar, 2024)

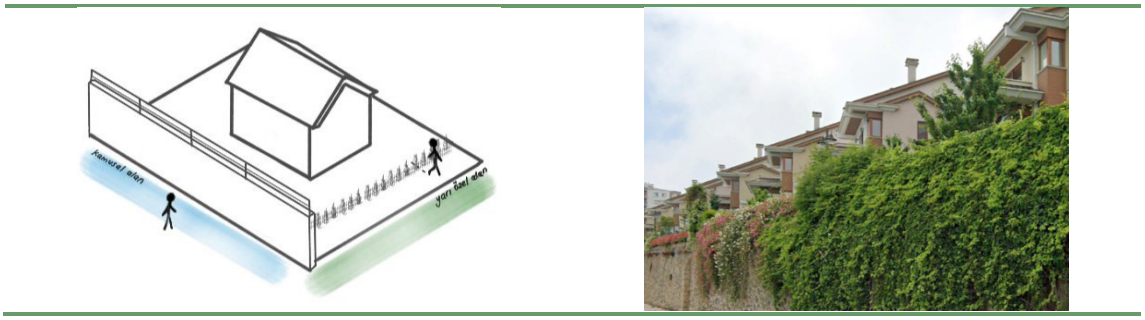
4.2.5. 5 Nolu Site

5 numaralı sitede, doğu eğimine paralel iki sırada, parsel sınırına dizilmiş yirmi dokuz müstakil konut yer almaktadır (Şekil 19). Sitenin doğusu, arazi eğimi nedeniyle yüksek istinat duvarları ile kamusal alandan ayrılmıştır. Batı ve güney cepheleri yeşil alanlarla çevrilidir. Siteye erişim kuzey cephesindeki ana girişten sağlanmaktadır (1). Arazideki kot farkı, her bir müstakil konut sırası için doğal bir sınır oluşturmakta ve aynı düzlemde yer alan konut bahçeleri (yarı özel alanlar) ile yürüyüş aksı (yarı kamusal alanlar) arasında yalnızca malzeme farkı ile belirlenmiş bir sınır bulunmaktadır (2). Konutların eğim yönündeki cepheleri hem istinat duvarı hem de ferforje çitler ile çevrelenmiş olup, diğer cephelerde sınırlar peyzaj düzenlemeleri ile desteklenmiştir (3). Aynı sırada bulunan konutların bahçeleri arasında kısa boylu bitkiler ile sınırlandırma yapılmıştır (4).

Şekil 19. 5 Nolu Site Kartı (Yazarlar, 2024)

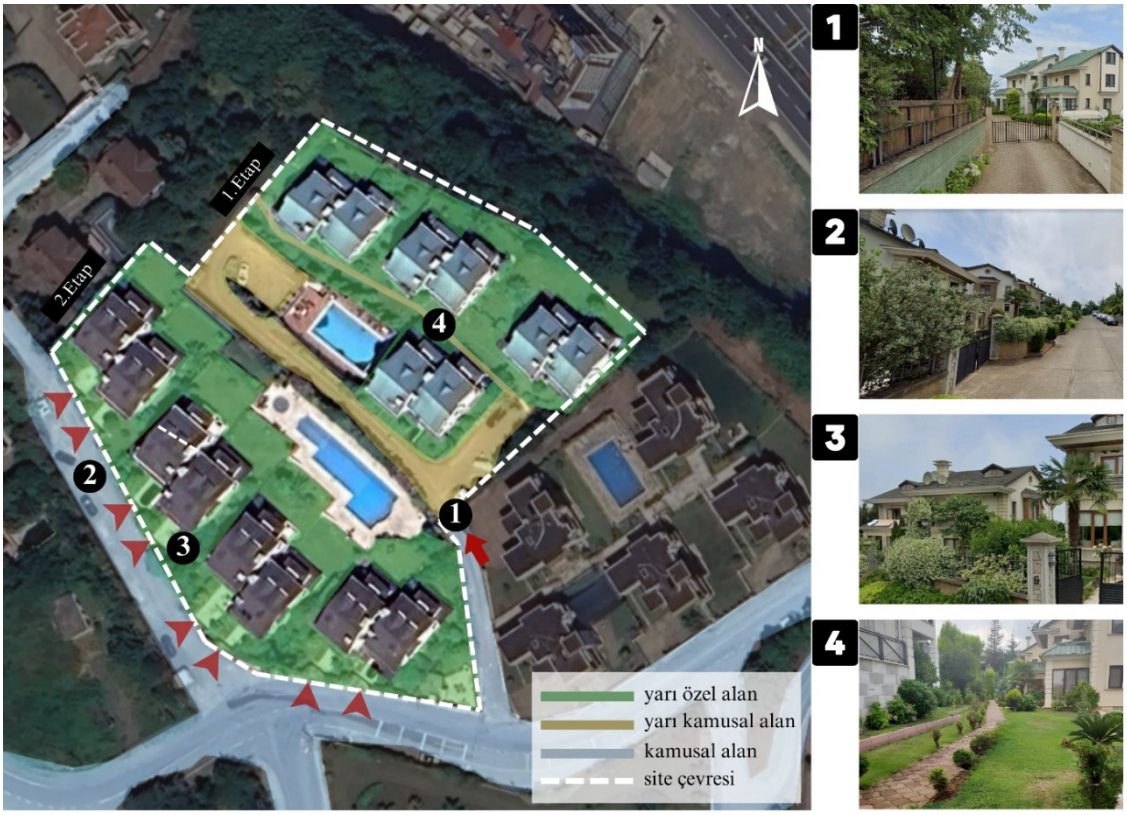
5 numaralı sitede yarı özel-yarı özel alanlar arasında görsel erişimi tamamen sınırlandırmayan peyzaj elemanları ve panel çitler bulunmaktadır. Yarı özel-yarı kamusal alanlar ve yarı özel-kamusal alanlar arasında bulunan çeşitli peyzaj elemanları, çitler ve diğer müstakil konut sitelerinin hiçbirinde bulunmayan yüksek duvarlar fiziksel erişimi tamamen, görsel erişimi kısmen sınırlandırmıştır (Şekil 20).

Şekil 20. 5 Nolu Site Çizimi ve Görseli (Yazarlar, 2024)

4.2.6. 6 Nolu Site

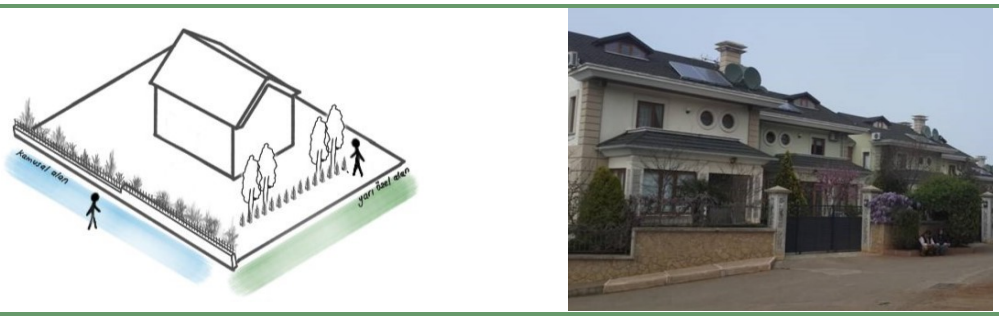
6 numaralı site, toplamda sekiz adet ikiz müstakil konuttan oluşmakta olup, bunların dördü birinci etapta, dördü ikinci etapta yer almaktadır (Şekil 21). Sitenin kuzey cephesi yeşil alanla çevrelenmişken, güney cephesi kamusal alan ile sınırlandırılmıştır. Birinci etabın girişi doğu cephesinden sağlanmakta olup, bu giriş ana yoldan (kamusal alan) tali bir yol aracılığıyla site içerisine erişim sunmaktadır (1). İkinci etapta yer alan ikiz müstakil konutların her birinin sitenin batısındaki yoldan ayrı birer girişi bulunmaktadır dolayısıyla birinci etabın sınırları ikinci etaba göre daha belirgin haldedir. İkinci etapta bulunan konutların kamusal alan ile olan sınırları, duvar üstü ferforje çitler ve doğal bitkilendirme ile (2) bahçeleri ise, bitki ve ağaçlar ile ayrılmıştır (3). Bunun yanı sıra, birinci etaptaki konutların bahçeleri arasındaki sınırların sadece bitkilerle sağlandığı görülmektedir (4).

Şekil 21. 6 Nolu Site Kartı (Yazarlar, 2024)

6 numaralı sitede hem yarı özel-yarı özel alanlar arasında hem de yarı özel-yarı kamusal alanlar arasında kullanılan peyzaj elemanları fiziksel ve görsel erişimi sınırlandırmada yetersiz kalmıştır. Yarı özel alanlar ile kamusal alanlar arasında peyzaj elemanlarına ek

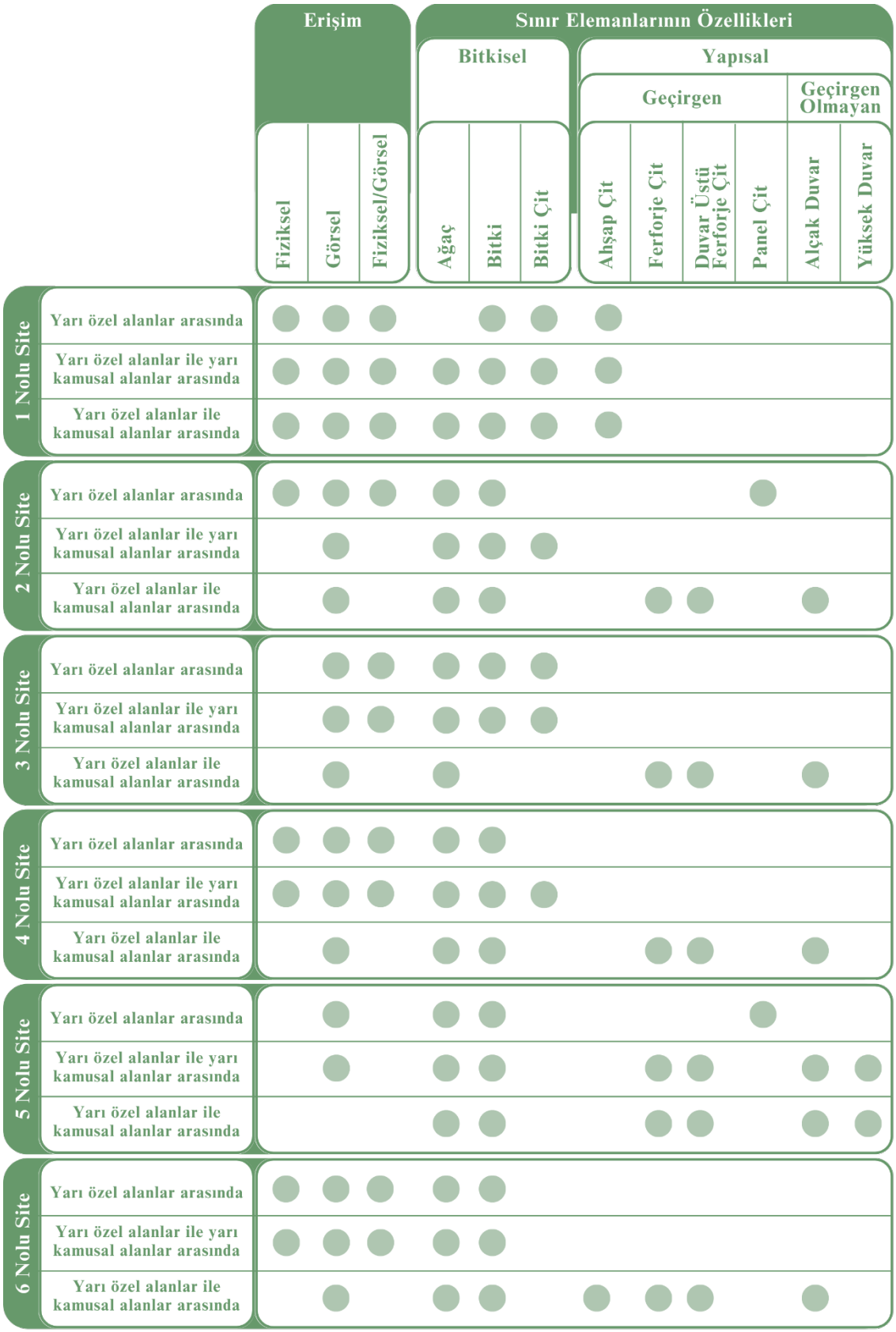
olarak ahşap, ferforje çitler ve alçak duvarların bulunması görsel erişimi engellemezken fiziksel erişimi sınırlandırmıştır (Şekil 22).

Şekil 22. 6 Nolu Site Çizimi ve Görseli (Yazarlar, 2024)

Çalışma kapsamında ele alınan üçü düz, üçü eğimli arazi de konumlanmış olan altı site (1, 2, 3, 4, 5 ve 6 numaralı siteler) yarı özel- yarı kamusal- kamusal alanları ile sosyal etkileşimi teşvik eden topluluk odaklı bir mekânsal düzenleme sunmaktadır. Genellikle kent merkezi dışında yer alan günümüz müstakil konut sitelerindeki konutların müstakil arsaları daha sınırlı olmakla birlikte bu alanlar site sakinlerinin ortak kullanımına açık rekreasyon alanları ile de desteklenmektedir. Yarı kamusal alanlar olarak değerlendirebileceğimiz rekreasyon alanları açık ve yarı açık mekânsal düzenlemelerle kullanıcılarının ortak etkinlikler için bir araya gelerek sosyalleşmesine olanak tanımaktadır.

Hazırlanan değerlendirme tablosu (Şekil 23), konut sitelerindeki yarı özel, yarı kamusal ve kamusal alanlar arasında bulunan sınır elemanlarının erişim ve fiziksel özelliklerini nitelendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Tablo, her mekânsal ilişkinin fiziksel erişim, görsel erişim ve her iki erişim biçiminin birlikte sağlandığı durumları ayrı ayrı gösterecek şekilde düzenlenmiştir. Fiziksel erişim, bir alana bedensel olarak ulaşılabilirliği; görsel erişim, alanın diğer alanlardan görsel olarak algılanabilirliğini ifade etmektedir. Her iki erişim biçiminin aynı anda mümkün olduğu durumlar ise “fiziksel/ görsel” başlığı altında ayrı olarak gösterilmiştir. Tablo ayrıca sınır elemanlarının tür ve boyut özelliklerini de içermektedir. Sınır elemanları, “bitkisel” ve “yapısal” olmak üzere iki ana tür altında sınıflandırılmış; yapısal ögeler ise geçirgen (tel örgü, ferforje çit) ve geçirgen olmayan (beton duvar) biçiminde alt ayrımlara tabi tutulmuştur. Boyut başlığında ise sınır elemanlarının fiziksel yüksekliği dikkate alınarak “alçak” ve “yüksek” nitelendirmeleri yapılmıştır. Böylelikle tablo, karmaşık sınır örüntülerini çözümlenebilir ve karşılaştırılabilir biçimde sunmayı amaçlamaktadır.

Şekil 23. Sınır Elemanlarının ve Erişim Türlerinin Değerlendirme Şeması (Yazarlar, 2024)

Sonuç olarak, bu çalışma kapsamında incelenen geleneksel ve günümüz müstakil konutları, mekânsal hiyerarşi ve sınır elemanlarının kullanımı açısından birbirinden farklı yaklaşımlar sergilemektedir.

Mekânsal düzenlemede konağın sınır elemanları, görsel ve fiziksel erişimi neredeyse tamamen kısıtlayan unsurlar olarak dikkat çekerken, mekânsal organizasyonunda yarı özel veya yarı kamusal alanların bulunmaması, sosyal etkileşim yerine bireysel mahremiyetin önceliklendirildiğini göstermektedir. Bu yönüyle, geleneksel konut mimarisinin birey ve aile mahremiyetine verdiği önemi yansıtan bir örnek olarak değerlendirilebilir. Altman ve Chemers (1984, s. 128)'in belirttiği gibi, bölgesellik, bireylerin kendilerini başkalarına erişilebilir ya da erişilemez kılmalarını sağlayan temel mekanizmalardan biridir. Geleneksel konutlarda da bu mekanizmanın yüksek düzeyde devrede olduğu görülmektedir. Buna karşılık, günümüz müstakil konut siteleri, yarı özel, yarı kamusal ve kamusal alanlarıyla daha açık, sosyal ve topluluk odaklı bir düzenleme sunmaktadır. Kent merkezlerinden uzakta konumlanan bu sitelerde müstakil arsa alanlarının sınırlı oluşu, ortak kullanım alanlarının ve rekreasyon alanlarının varlığıyla dengelenmiştir. Peyzaj elemanları, panel çitler, alçak duvarlar ve ferforje gibi sınır elemanları hem mahremiyet hem de sosyal etkileşim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak farklı seviyelerde geçirgenlik sağlamaktadır. Ayrıca, eğimli arazilerde konumlanan sitelerde doğal kot farklarının yarattığı sınırlar, düz arazilerde kullanılan fiziksel sınır elemanlarına alternatif olarak güvenlik ve mahremiyet açısından katkı sağlamaktadır. Bu düzenlemeler, site sakinlerinin bir araya gelerek sosyal etkileşimde bulunmasına olanak tanırken aynı zamanda bireysel alanları daha net tanımlamaktadır. Altman (1975, s. 138), bölgesel davranışın sosyal etkileşimi düzenlemek ve farklı kullanımlar için öngörülebilir, güvenli ortamlar yaratmak amacıyla mekânları ayrıştırmanın bir yolu olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, günümüz müstakil konut sitelerinin sunduğu mekânsal ayrımlar, bireysel alanlar ile toplu kullanım alanları arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır.

Genel olarak, geleneksel konutlarda bireysel mahremiyet ve güvenlik odaklı mekânsal anlayışı ile günümüz müstakil konut sitelerinin sosyal etkileşim ve doğayla bütünleşmeyi ön plana çıkaran yapıları, farklı toplumsal, kültürel ve mekânsal ihtiyaçlara cevap vermektedir. Geleneksel konutlar daha izole ve birey odaklı bir yaklaşımı temsil ederken, günümüz müstakil konut siteleri toplumsal birliktelik ve paylaşımın önemini vurgulamaktadır. Altman ve arkadaşlarının (1980, s. 185) sınıflandırmasına göre, geleneksel konutlar birincil bölgeler arasında değerlendirilirken, günümüz müstakil konut sitelerindeki yarı özel ve yarı kamusal alanlar daha çok ikincil bölgeler olarak nitelendirilebilir. Bu farklılıklar, mekânın sınırlandırılma biçimlerinin yalnızca fiziksel düzenlemeler değil, aynı zamanda kültürel, toplumsal ve çevresel faktörler ile şekillendiğini göstermektedir. Her iki konut tipolojisi de kendi bağlamında kullanıcıların yaşam kalitesine katkıda bulunacak şekilde özgün çözümler sunmaktadır.

6. Sonuç

Bu çalışma, konut yerleşimlerinde sınır kavramının nasıl inşa edildiğini ve bu sınırların kullanıcı davranışı üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik olarak yürütülmüş; özel, yarı özel, yarı kamusal ve kamusal alanları tanımlayan sınır elemanlarının işlevsel ve sembolik boyutları analiz edilmiştir. Araştırma, geleneksel konut yapılarında sınırların daha kapalı, korunaklı ve mahremiyeti önceliklendiren bir anlayışla şekillendiği; günümüz müstakil konut sitelerinde ise bu sınırların daha geçirgen, esnek ve sosyal etkileşimi teşvik eden biçimlerde düzenlendiği yönündeki varsayımı test etmeyi amaçlamıştır. Bulgular, bu varsayımı büyük ölçüde desteklemektedir. Literatürden türetilen iki analiz parametresi -erişim, sınır elemanlarının özellikleri- aracılığıyla yapılan karşılaştırmalı

analizler, sınırların yalnızca mekânsal ayrıştırma araçları olmadığını, aynı zamanda kullanıcıların mahremiyet düzeylerini, güvenlik ihtiyaçlarını ve toplulukla kurdukları ilişkileri doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur.

Özellikle fiziksel erişim parametresi, geleneksel konutlarda içe dönük bir mekânsal organizasyonun varlığını gösterirken, müstakil konut sitelerinde bu erişimin daha kontrollü fakat aynı zamanda daha çok sosyal paylaşım alanına açıldığını göstermiştir.

Görsel erişim açısından yapılan değerlendirmelerde, geleneksel konutların sokağa bakan yüzeylerinde pencere oranlarının azlığı ve pencerelerin yüksekte konumlandırılması sayesinde görsel mahremiyetin maksimum düzeyde sağlandığı; buna karşın günümüz müstakil konutlarında sınırların çoğunlukla şeffaf veya yarı geçirgen malzemelerle tasarlandığı ve bu durumun görsel etkileşimi artırdığı tespit edilmiştir. Bu farklılaşma, mahremiyetin bireysel korunma alanı olmaktan çıkıp, sosyal etkileşimin tasarım bileşeni hâline geldiğini göstermektedir.

Sınır malzemesi bağlamında geleneksel konutlarda taş, masif ahşap gibi geçirgenliği sınırlayan, kalıcı malzemelerin tercih edildiği; müstakil sitelerde ise daha esnek, kullanıcı müdahalesine açık, peyzaj unsurlarıyla desteklenen malzemelerin (ferforje, panel çit, çit bitkisi) yaygınlaştığı görülmektedir. Bu durum, sınırın sabit bir güvenlik ögesinden çok, kimlik ve aidiyetin bir uzantısı hâline geldiğine işaret etmektedir.

Sınır yüksekliği parametresi de iki konut tipolojisi arasında net bir farklılık ortaya koymuştur. Geleneksel örnekte duvar yüksekliği hem fiziksel hem görsel erişimi neredeyse tamamen engelleyecek düzeyde düzenlenmiştir. Günümüz müstakil konutlarında ise sınır yüksekliği mekânsal bütünlüğü bozmadan kademelendirilmiş, kamuya açık ile yarı özel alan arasında geçirgen geçiş zonları oluşturulmuştur. Bunlara ek olarak, eğimli arazide yer alan konut sitelerinde doğal topoğrafya bir sınır ögesi olarak işlev görmekte ve fiziksel erişim zorluklarıyla birlikte mahremiyet gereksinimlerine katkı sunmaktadır. Bu durum, tasarımın yalnızca yapı elemanlarına değil, çevresel bağlama da duyarlı biçimde şekillendiğini göstermektedir.

Geleneksel konutlarda görsel ve fiziksel olarak kendini kamusal alandan neredeyse tamamen yalıtan bir konut anlayışını ortaya koyarken, günümüzdeki müstakil siteler daha çok kontrollü açıklıklar ve sosyal etkileşim odaklı kademeli sınır sistemleriyle organize edilmektedir.

Bulgular, geleneksel konutlarda bireysel mahremiyetin sınır tasarımında birincil öncelik olduğunu, yüksek duvarlar, sağır cepheler ve içe dönük plan kurgusunun bu anlayışı desteklediğini göstermiştir. Buna karşılık, günümüz müstakil konut sitelerinde sınırlar, kullanıcılar arası etkileşime izin veren, görsel geçirgenliği olan ancak hâlâ yarı özel alanı tanımlayan elemanlarla tanımlanmaktadır. Bu yapıların, günümüzün artan topluluk ihtiyacına ve doğayla daha bütünleşik yaşama isteğine yanıt verdiği söylenebilir. Ayrıca, günümüz müstakil konutlarında peyzaj düzenlemelerinin sınır işlevi görecek şekilde kullanılması, sınır kavramının yalnızca inşa edilen unsurlarla değil, doğal ve kültürel ögelerle de biçimlenebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda çalışma, sınırların biçimsel, işlevsel ve algısal yönlerini birlikte değerlendiren çok boyutlu bir yaklaşımla konut tasarımında sınır elemanlarının taşıdığı öneme dikkat çekmektedir.

Gelecekte bu çalışmanın farklı kentlerde, farklı iklim ve kültürel yapılarda uygulanabilirliği test edilerek genellenebilirliği artırılabilir. Ayrıca, kullanıcı görüşlerini içeren nitel veri toplama teknikleriyle (örneğin anket veya derinlemesine görüşmelerle) sınır algısının öznel boyutları da detaylandırılabilir. Bu tür çalışmalar, mimari tasarım sürecinde sınır

elemanlarının yalnızca estetik veya işlevsel değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyolojik birer araç olarak değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak hem geleneksel hem de günümüz müstakil konut dokularında sınır elemanlarının kullanıcı ihtiyaçlarına göre biçimlendiği ve konut-mekân ilişkisini yönlendirdiği bu çalışma ile ortaya konmuştur. Bu bulgular, yerleşim kararlarında, güvenlik ve mahremiyet beklentileri ile sosyal yaşam olanakları arasında denge kuran daha nitelikli mekân tasarımları için yol gösterici olabilir.

Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmanın tüm yazarları bu çalışmada, sonuçları veya yorumları etkileyebilecek herhangi bir maddi veya diğer asli çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yapılan çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur, Etik Kurul izni gerekmemiştir.

Kaynaklar

Akat, R. & Çakıroğlu, B. (2025). Geleneksel Konutlarda Konut-Bahçe Ölçeğinde Tipolojik Bir Yaklaşım. Online Journal of Art and Design, 13 (1), 1-21. doi: 10.30935/ojad/2513001

Altman, I. (1975). Environment and Social Behavior: Privacy, Personal, Space, Territory And Crowding. California: Brooks/Cole.

Altman, I., Rapoport, A. & Wohlwill, J. F. (1980). Human Behavior and Environment: Advances in Theory and Research (Vol. 4). Springer.

Altman, I. & Chemers, M. M. (1984). Culture and Environment (No. 2). Brooks/Cole Publishing Company.

Başkan, S. (2008). Geleneksel Doğu Karadeniz Evleri. Erdem (52), 41-90.

Brower, S. N. (1965). The signs we learn to read (territoriality, the exterior spaces). *Landscape*, *15*(1), 9–12.

Cihan, M. M. & Erdönmez Dinçer, M. E. (2018). Sınırlandırılmış Konut Alanları Üzerinden Konut-Kamusal Alan İlişkilerinin Yeniden İrdelenmesi. MEGARON, 13 (1), 102–116. doi: 10.5505/megaron.2017.81994

Cimşit, F. & Ünlü, A. (2009). Uçhisar “Tepe Yerleşmesi” Konut Morfolojisinde Psiko-Sosyal Alan Etkisi ve Dizimsel Analizi. İTÜ Dergisi, (8) 2, 133-144.

Eldem, S. H. (1954). Türk Evi Plan Tipleri. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi. https://archive.org/details/ELDEMSHTrkEviPlanTipleri

Erdönmez, M. E. & Akı, A. (2005). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. MEGARON, YTÜ Mim. Fak. E-Dergisi, 1(1), 67-87

Göğebakan, Y. (2015). Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi'nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar ve Bu Evlerin Genel Özellikleri. İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, 1 (1), 41-55. doi: 10.22252/ijca.105015

Habraken, N. J. (1998). The Structure of The Ordinary, Form and Control in The Built Environment. Teicher, J. (Ed.) (s. 141). NY: The MIT.

Hall, E. T. (1959). The Silent Language. Greenwich, Conn.: Fawcett.

Karasözen, R. S. (1993). Kültürel Değişim Süreci İçinde Türk Konutlarının Mahremiyet Açısından İncelenmesi (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Kurak Açıcı, F. (2015). Boundary and Human Relationship: Spatial Behavior. 9th International Sinan Symposium, 1 (1), 71-78. Edirne, Turkey.

Küçükerman, Ö. (2007). Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi. Türkiye: Turing ve Otomobil Kurumu.

Küçükerman, Ö., & Güner, Ş. (1995). Anadolu Mirasında Türk Evleri. T.C. Kültür Bakanlığı.

Lang, J. (1987a), Privacy, Territoriality, and Personal Space-Proxemic Theory, "Positive Architectural Theory", New York, 145-156.

Lang, J. T. (1987b). Creating Architectural Theory: The Role of The Behavioral Sciences in Environmental Design. New York: Van Nostrand Reinhold Co.

Lawrence, R. J. (1989). Translating Anthropological Concepts into Architectural Practice. S.M. Low & E. Chambers (Ed.), Housing, Culture, and Design: A Comparative Perspective (s. 89-114). University of Pennsylvania Press.

Mather, W. (1971). Territoriality, Proxemics, and Housing. National Institute of Standards and Technology. doi: 10.6028/NBS.RPT.10401

Mumcu Uçar, Ö. & Özsoy, A. (2006). Sınır Kavramına Mekânsal Bir Yaklaşım: Bahçelievler Örneği. İTÜ, 5 (2), 11-24.

Newman. O. (1974), Design Guidelines for Creating Defensible Space. Washington DC: US Government.

Newman, O. (1996) Creating Defensible Space, U.S. Department of Housing and Urban Development Office of Policy Development and Research, U.S.A., s.15-17.

Pellow, D. (1996). Setting Boundaries: The Anthropology of Spatial and Social Organization. Westport, Connecticut: Bergin & Garvey.

Rapoport, A. (1969). House Form and Culture. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Rapoport, A. (1977). Human Aspects of Urban Form: Towards A Man-Environment Approach to Urban Form and Design, Urban and Regional Planning Series 15. Oxford: Pergamon.

Saka, B, D. & Kahraman, N. (2020). Trabzon-Akçaabat Orta Mahalle'de Yer Alan Geleneksel Türk Evlerine Ait Pencerelerin İncelenmesi. Konya Sanat, (3), 1-13.

Sınmaz, S. (2018). Türkiye'de Kentsel Planlama ve Dönüşüm Sürecinde Eksik Bir Halka: Yarı Kamusal Mekânlar. Mimarlık, (402), 32–38.

Sommer, R. (1969). Personal Space: The Behavioral Basis of Design. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Sungur, M. & Aydın, D. (2021). Konya Konutlarında (1920–1980) Mekânsal Mahremiyetin Sosyal Paradigmalar Bağlamında İncelenmesi. Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar, 16 (32), 387–414.

Ünlü Öztürk, C. & Zorlu, T. (2019, May 9–10). Hierarchy of Territories in the Context of Safety Need in the Mass Housing Settlements: Sample of Kaşüstü/Trabzon. International Conference on Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism (ICCAUA-2019), Alanya HEP University, Alanya, Turkey. ICCAUA2019 Conference Proceedings, 713-726.

Zın Alabadın, M., (2018, Eylül). Bellek Mekanlarında Sorunlar ve Öneriler Trabzon Kenti ve Geleneksel Evleri Örneği. Ulusal Tasarım Günleri Tasarım ve Bellek Temalı Ulusal Tasarım Sempozyumu (pp.122-138). Trabzon, Türkiye.

Zorlu, T. & Keskin, K. (2017). Kültür-Konut Etkileşiminde Mahremiyet Olgusu: Geleneksel Urfa Akçaabat/Ortamahalle Evleri Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz. Online Journal of Art and Design, 5 (2).